

Vi måste ompröva globaliseringen annars kommer Trumpismen att segra

av Thomas Piketty

I följande artikel ifrågasätts globaliseringen i sin nuvarande form då den, enligt artikelförfattaren nationalekonomen Thomas Piketty, ökar ojämlikheten och bidrar till den globala uppvärmningen. Han menar att den politiska diskursen om globaliseringen måste förändras. Vår tids största utmaningar är den ökande ojämlikheten och den globala uppvärmningen. Vi måste därför genomföra globala fördrag som möjliggör åtgärder mot dessa utmaningar och göra det möjligt att främja en modell för rättvis och hållbar utveckling. Handelsliberalisering räcker inte som mål, konstaterar han, och förespråkar att handel måste återigen bli ett medel för att uppnå ett högre mål.

Följande kan inledningsvis konstateras; Trumps seger är ett resultat av de senaste decenniernas allt mer ökande ekonomiska och geografiska ojämlikhet i USA och på varandra följande regeringars oförmåga att hantera detta.

Både Clinton- och Obamaadministrationen understödde marknadsliberaliseringen som inleddes under Reagan och båda Bush-presidentskapen. I vissa avseenden gick de till och med längre, med de finansiella och kommersiella avregleringarna under Clintons presidentskap som ett exempel. Men det som till slut fick bägaren att rinna över var den allmänna uppfattningen att Demokraterna stod för nära Wall Street, samt den liberala mediaelitens oförmåga att dra lärdom av stödet till Sanders.

Hillary vann folkets röster med en hårsman (60.1 miljoner mot 59.8 av 240 miljoner röstberättigade) men mobiliseringen bland unga och de med lägst inkomst var alltför låg för att lyckas vinna nyckelstater för att segra.

Det tragiska är att Trumps program kommer enbart att öka trenden mot ojämlikhet. Han har för avsikt att avskaffa den sjukförsäkring som mödosamt beviljats lågavlönade arbetare under Obama och sätta landets kurs mot en skattedumping genom att sänka den federala bolagsskatten från 35% till 15%. USA har hittills motstått denna trend som redan kunnat bevitnas i Europa.

Vidare bådär inte etnicitetsfrågors ökande roll i amerikansk politik något gott för framtiden om inte nya kompromisser kan nås. I USA röstar 60% av den vita majoriteten på ett parti medan 70% av minoriteterna röstar på det andra. Förutom detta håller majoriteten på att förlora sitt numeriska övertag (70% av de lagda rösterna år 2016,

att jämföra med 80% år 2000 och prognostiserat till 50% för år 2040).

Den viktigaste lärdomen för Europa och världen är uppenbar: det är bråttom, globaliseringen måste fundamentalt omorienteras. Vår tids största utmaningar är den ökande ojämlikheten och den globala uppvärmningen. Vi måste därför genomföra globala fördrag som möjliggör åtgärder mot dessa utmaningar och gör det möjligt att främja en modell för rättvis och hållbar utveckling.

Överenskommelser av ett nytt slag kan, om nödvändigt, innehålla åtgärder för att underlätta dessa utbyten. Men frågan om handelsliberalisering bör inte längre vara fokus för diskussionen. Handel måste återigen bli ett medel för att uppnå högre mål. Den borde aldrig ha blivit något annat.

Det borde inte undertecknas fler multilaterala handelsavtal för att sänka tullar och andra kommersiella barriärer utan att innefatta kvantifierbara och bindande åtgärder riktade mot fiskal och miljömässig dumping. Exempelvis bör det finnas ett krav på miniminivåer för bolagsskatt och koldioxidutsläpp som kan kvantifieras och sanktioneras. Det ska inte längre vara möjligt att förhandla om frihandelsavtal utan något i utbyte.

Just därför borde CETA, frihandelsavtalet mellan Kanada och Europa, förkastas. Det är ett avtal som tillhör en annan tid. Detta krasst kommersiella avtal innehåller överhuvudtaget inga restriktiva åtgärder angående fiskala eller klimatmässiga frågor. Det innehåller däremot åtskilliga skydd för investerare. Det möjliggör t ex för multinationella företag att stämma stater inför privata skiljedomstolar och

på det sättet gå förbi de offentliga domstolar som är tillgängliga för alla.

Den juridiska övervakningen är helt klart undermålig, särskilt i nyckelfrågor som ersättning till domare och medlare, och kommer att leda till alla typer av missbruk. Vid en tidpunkt när amerikansk juridisk imperialism ökar i styrka och påtvingar sina lagar och regleringar på våra företag, är urholkningen av offentlig rättvisa en anomali. Den största prioriteringen borde istället vara att stärka den offentliga makten genom att utse en europeisk åklagare som kan genomdriva sina beslut.

Parisavtalet hade ett rent teoretiskt mål av att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader. Det skulle exempelvis kräva att den oljefyndighet som hittats i Alberta lämnas orörd. Men Kanada har precis återupptagit utvinning där. Vilken logik är det att skriva på detta avtal för att bara månader senare skriva på ett rent kommersiellt avtal som inte tar upp någon av dessa frågor?

Ett balanserat avtal mellan Europa och Kanada, med målet att främja ett partnerskap för rättvis och hållbar utveckling, borde inledas med att specificera utsläppsmålen och de konkreta åtagandena för att uppnå dessa mål.

När det gäller skattedumpning och miniminivåer för beskattning av bolagsvinster skulle detta innebära ett fullständigt paradigmskifte i Europa, som konstruerades som ett frihandelsområde utan gemensamma regler för beskattning. Denna förändring är grundläggande. Vad är det för mening med en gemensam skattepolitik (vilket är ett område där Europa för tillfället har uppnått vissa framsteg) om varje land sedan kan fastställa en nära-noll ränta och locka de stora bolagens huvudkontor?

Det är dags att förändra den politiska diskursen om globalisering: handel är bra, men rättvis och hållbar utveckling kräver offentliga tjänster, infrastruktur, sjukvård och utbildningssystem. Dessa i sin tur kräver rättvisa skattesystem. Misslyckas vi med att leverera detta kommer Trumpism att råda.

* * *

Thomas Piketty är en fransk nationalekonom specialiserad på studier i ekonomisk ojämlikhet i förmögenhets- och inkomstfördelning. 2013 publicerades hans stora arbete *Le Capital au XXIe siècle* (boken finns översatt till svenska med titeln *Kapitalet i tjugoförsta århundradet*). Där undersöks förändringar i förmögenhets- och inkomstfördelning från 1700-talet till idag, och Piketty konstaterar att förmögenhetskoncentrationen har ökat kraftigt i industriländerna sedan 1900-talets mitt. Den ökande ojämlikheten förklarar han hör ihop med kapitalism. Han konstaterar vidare att den okontrollerade ökningen i ojämlikhet långsiktigt hotar såväl demokrati som näringsliv.

Artikeln har tidigare varit publicerad i *The Guardian* och *Le Monde*.

Artikeln publiceras i svensk översättning med tillstånd av Thomas Piketty.

Översättning till svenska av Henrik Forsberg.